

Τίτλος: Εικαστική Έκθεση Ναυμαχία Σαλαμίνας 2500 χρόνια μετά... στη Δημοτική Πινακοθήκη Πειραιά

Η καλλιτεχνική ομάδα X+1 δημιουργοί, για 10η συνεχόμενη χρονιά μαζί συνεκθέτουν και φέτος στη διαδικτυακή έκθεση στην Δημοτική Πινακοθήκη Πειραιά με θέμα : Ναυμαχία Σαλαμίνας 2500 χρόνια μετά..., αποδίδοντας φόρο τιμής στο σημαντικό ιστορικό γεγονός της Ναυμαχίας της Σαλαμίνας που το 2020 εορτάζει τα 2500 χρόνια...

Οι εικαστικοί καλλιτέχνες που συμμετέχουν στην παρούσα έκθεση με αλφαβητική σειρά είναι: Γιάννα Αλεξοπούλου, Κύρα Αλιγιζάκη, Θεοδώρα Ασπρογενίδου, Πέτρος Γεωργαρίου, Τατιάνα Γκριμπάνοβα, Βαγγέλης Διονάς, Αγγέλα Καράλη, Κατερίνα Κασσαβέτη, Ελισάβετ Κεχαγιά, Μάρθα Κορίτσογλου, Σπύρος Κόικας, Αναστάσιος Λουκάς, Λυδία Μαργαρώνη, Γιώργος Μπουζούνης, Ντιάνα Νασιοπούλου, Κάλλια Παπαθεοδώρου, Κατερίνα Σαμαρά, Κωνσταντίνα Σουλίου, Αντιγόνη Τέκα, Αμαλία Φερεντίνου, Μυρτιά Χέλνερ, Κατερίνα Χορταριά, Ιωάννου Χριστάκου.

Την επιμέλεια της έκθεσης ανέλαβαν οι εικαστικοί: Κύρα Αλιγιζάκη, Κατερίνα Κασσαβέτη και Ελισάβετ Κεχαγιά.

Τις εικαστικές δημιουργίες αναλύει ο Δημήτρης Παυλόπουλος , Αναπληρωτής Καθηγητής Ιστορίας της Τέχνης-Τμήμα Ιστορία και Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ, ενώ την Ποίηση στην έκθεση Ναυμαχία 2500 χρόνια μετά.. , γράφει ο Θανάσης Σάλτας ποιητής-συγγραφέας, μέλος της Εθνικής Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών.

ΣΑΛΑΜΙΝΟΜΑΧΟΙ

Ίτε παῖδες Ἑλλήνων,
στα ξύλινα τείχη ορμήστε,
παιάνες της νίκης ηγήστε,
κι εσείς μαντατοφόροι των Θεών,
κι ιεροσκόποι των χρησμών,
στα αινίγματα απαντήστε...

Τι γύρευαν, Φοινικικές τριήρεις,
από την Τύρο και την Σίδωνα
όξω απ' τη Σαλαμίνα;
Τι γύρευαν τα πλοία απ' την Καρία,
την Παμφυλία, την Λυκία, την Κιλικία,
όξω απ' το νησί του Τελαμώνα;

Τι γύρευε ο Πέρσης βασιλέας,
σε θρόνο χρυσοποίκιλτο,
σε όρος αψηλό, στο Αιγάλεω,
στόλους φοινικικούς να καμαρώνει;

Δεν ήξευρε, δεν ρώταγε;
Οποῖος αλυσοδένει Ἑλλήσποντες,
και ξένη γη οργώνει,
στης Σαλαμίνας τα στενά,
ποτέ να μη ζυγώνει..

Για, δεν μετράνε οι αριθμοί,
και τα πολλά τα πλοία
μόνο μετράει η ψυχή
και τα υψηλά ιδανικά
στη μέγα ναυμαχία...

Ίτε παῖδες Ἑλλήνων, για την ελευθερία,
στις Σαλαμίνιες θάλασσες,
και με κουπιά και με έμβολα,
και με ψυχή και δόντια,
βυθίζονται τα περσικά τα πλοία...

Ποίηση: Θανάσης Σάλτας

Η ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ 2500 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

Ομάδες εικαστικών καλλιτεχνών είναι γνωστές ως συσσωματώσεις στην Ελλάδα κατά τον 20όν αιώνα. Στην περίπτωση ορισμένων από τους είκοσι τρεις εικαστικούς δημιουργούς της παρούσας έκθεσης με θεματικό άξονα τη Ναυμαχία της Σαλαμίνας 2500 χρόνια μετά, υπάρχει επιπλέον και ο κοινός συνεκτικός δεσμός τους με την πόλη του Πειραιά. Έτσι έχουν προηγηθεί δέκα εκθέσεις στους χώρους της Δημοτικής Πινακοθήκης Πειραιά, εκθέσεις οι οποίες συνοδεύτηκαν από παράλληλες εκδηλώσεις.

Οι καλλιτέχνες που συμμετέχουν στην παρούσα έκθεση είναι με αλφαβητική σειρά οι Γιάννα Αλεξοπούλου, Κύρα Αλιγιζάκη, Θεοδώρα Ασπρογενίδου, Πέτρος Γεωργαρίου, Τατιάνα Γκριμπάνοβα, Βαγγέλης Διονάς, Αγγέλα Καράλη, Κατερίνα Κασσαβέτη, Ελισάβετ Κεχαγιά, Μάρθα Κορίτσογλου, Σπύρος Κόικας, Αναστάσιος Λουκάς, Λύντια Μαργαρώνη, Γιώργος Μπουζούνης, Ντιάνα Νασιοπούλου, Κάλλια Παπαθεοδώρου, Κατερίνα Σαμαρά, Κωνσταντίνα Συλίκου, Αντιγόνη Τέκα, Αμαλία Φερεντίνου, Μυρτιά Χέλνερ, Κατερίνα Χορταριά και Ιωάννα Χριστάκου.

Από τις παλαιότερες απεικονίσεις της Ναυμαχίας της Σαλαμίνας είναι το 1788 αυτή του Γάλλου χαρτογράφου Jean-Denis Barbié du Bocage (1760-1825). Πρόκειται για τον πρώτο χάρτη της, ο οποίος περιλαμβανόταν στο βιβλίο *Ταξίδι του Νέου Ανάχαρσι στην Ελλάδα*, το οποίο έγραψε ο Γάλλος φιλόλογος Jean-Jacques Barthélemy (1716-1795). Η εικόνα του τυπώθηκε ως γραμμική χαλκογραφία που επιχρωματίστηκε. Το 1797 στη δωδεκάφυλλη, διαστάσεων 2×2 μ., *Χάρτα της Ελλάδος* του Ρήγα παρεμβάλλεται σε ορθογώνιο πλαίσιο «επιπεδογραφία», όπως αποκαλείται, της Ναυμαχίας της Σαλαμίνας, χαρτογραφική απόδοσή της, χαραγμένη στη Βιέννη από τον Franz Xaver Müller (1756-1837) ως γραμμική χαλκογραφία. Ο χάρτης, που επαναλαμβάνει εκείνον του Barbié du Bocage, προοριζόταν, όπως διαβάζουμε, για την έκδοση του *Ταξιδιού του Νέου Ανάχαρσι στην Ελλάδα*. Αυτόν τον χάρτη αξιοποιούν στα έργα τους η Ντιάνα Νασιοπούλου και η Λυδία Μαργαρώνη. Με τον διάλογο των θερμών και των ψυχρών τόνων να υπογραμμίζουν την τριήρη, τους ερέτες της, τη θάλασσα και τον οφθαλμό, η Νασιοπούλου συνθέτει το θέμα της, ενώ η ακριβής γραμμική απόδοση του χάρτη συνδυάζεται με το αρχαίο επίγραμμα της ναυμαχίας από την Μαργαρώνη.

Αποσπασματικά αποδίδει τον οπλίτη και τους ερέτες της τριήρους η Γιάννα Αλεξοπούλου στη γραμμική χαλκογραφία της.

Τη συνολική εικόνα της ναυμαχίας επιλέγει η Κύρα Αλιγιζάκη στο έργο της. Συνάπτει τρεις αφηγηματικές ζώνες —τον σάλο της ναυμαχίας στο κατώτερο, τα κύματα της παραγμένης θάλασσας στο κεντρικό, και τα υπολείμματα της ναυμαχίας στο ανώτερο—, περνώντας από το ιστορικό γεγονός στον πνευματικό συμβολισμό του, στην παράλογη καταστροφή που έχει εξολοθρεύσει τον άνθρωπο, ο οποίος δεν διακρίνεται πουθενά.

Τον κύκλιο κλειστό χώρο της ναυμαχίας της Σαλαμίνας έχει σχεδιάσει με μολύβι και με μελάνι η Θεοδώρα Ασπρογενίδου στο έργο της, ένα τείχος, μέσα στο οποίο παγιδεύτηκαν από τους Έλληνες οι Πέρσες.

Ο Πέτρος Γεωργαρίου επιλέγει για το γλυπτό του μία τριήρη, τον τύπο του σκαριού των Ελλήνων, που κινείται με ούριο άνεμο, ενώ διασώζει τη συμμετοχή των ελληνικών πόλεων στις θέσεις των ερετών, αλλά και τον Πέρση βασιλιά Ξέρξη της δυναστείας των Αχαιμενιδών, παρεμβάλλοντας τον γνωστό αρχαίο παιάνα, όπως τον διέσωσε ο σαλαμινομάχος Αισχύλος, πάνω στο σκαρί.

Χρώματα γαλάζια με τόνους φωτεινούς συνδυάζει στη σύνθεσή της για την όλη σύρραξη της ναυμαχίας με τον εκρηκτικό πυρετό στο βάθος η Τατιάνα Γκριμπάνοβα, με εμφανή τη διάθεση εξπρεσιονιστικής διαγραφής για την κίνηση του στόλου.

Σχεδιαστής ικανότατος ο Βαγγέλης Διονάς αποτυπώνει με ακρίβεια αλλά και με ευαισθησία αρχαίες τριήρεις, οι οποίες αποτέλεσαν τον τύπο του караβιού που πρωταγωνίστησε στη ναυμαχία.

Η Αγγέλα Καράλη με μέσα της το μελάνι, το μολύβι και την κιμωλία σχεδιάζει τις ώρες της ανθρώπινης αγωνίας, τα πρόσωπα και τα σκάφη, θέμα που συνήθως δεν έχει απασχολήσει τους εικαστικούς καλλιτέχνες επικών γεγονότων, στα οποία ανήκει η σκηνή της ναυμαχίας.

Στο σχεδιαστικό πεδίο παραμένει και η Κατερίνα Κασσαβέτη με το έργο της, όπου συνδυάζει κυβοφουτουριστικού χαρακτήρα αναφορές τόσο στον εξοπλισμό όσο και στην ένταση της ναυμαχίας, αποφεύγοντας όμως να καταφύγει σε απλή περιγραφική προσέγγιση.

Την απόδοση του θρόνου του Ξέρξη στο όρος Αιγάλεω έχει επιχειρήσει η Ελισάβετ Κεχαγιά στη μικτής τεχνικής σουρεαλιστική σύνθεσή της σε χαρτί με ίχνη μαρμαρογραφίας. Τα ρευστά απροσδιόριστα μορφώματα υπαινίσσονται τη σχετικότητα κάθε πολεμικής εξέλιξης.

Με την αντίληψη της λεπταίσθητης χρωματικά υδατογραφίας, όπως την είχαν καλλιεργήσει Κερκυραίοι ζωγράφοι μέσα στον 19ο και στον 20όν αιώνα, η Μάρθα Κορίτσογλου αποδίδει στο έργο της τη σημερινή εικόνα της Σαλαμίνας: παροπλισμένα σκαριά εκεί που δόθηκε η μείζων αρχαία ελληνική ναυμαχία.

Το σπειροειδές σχήμα στο γλυπτό του Σπύρου Κόικα μοιάζει να δηλώνει την απρόβλεπτη χρονική ανέλιξη της ναυμαχίας, τις ίδιες τις παλινωδίες των ιστορικών στιγμών.

Από την ψηφιακή εικόνα του facebook παίρνει αφορμή ο Αναστάσιος Λουκάς προκειμένου να παρουσιάσει τη δική του ενδιαφέρουσα εκδοχή για τη ναυμαχία από την Έξοδο της αισχύλειας τραγωδίας *Πέρσαι*.

Λιτό έγχρωμο ακρόπρωρο με τη γοργόνα-νίκη της ναυμαχίας πάνω σε απλό επίπεδο ξύλινο σκαρί δίνει ο Γιώργος Μπουζούνης στη δική του πρόταση, έργο τριών διαστάσεων, συλλαμβάνοντας τον ορμητικό ρυθμό της κίνησης των τριήρων.

Την αντιθετική εικόνα της αρχαίας και της σύγχρονης Σαλαμίνας, το παρελθόν και το παρόν, συμπλέκει η Κάλλια Παπαθεοδώρου στο έργο της. Στο πρώτο επίπεδο δεσπόζει το σκουριασμένο σκαρί με τη σκληρή αλλά ένδοξη φθορά του παρελθόντος, ενώ στο βάθος παρατάσσονται αδρανή τα καράβια του παρόντος.

Σύνθεση με άμμο και λευκό πέτρωμα πάνω σε ύφασμα, έργο που ανήκει στην οικογένεια Τσιμπερίδη στον Βόλο προτείνει η Κατερίνα Σαμαρά για να ερμηνεύσει τη ναυμαχία. Η σχέση ανάμεσα στα χρώματα και στην υφή των υλικών διατηρεί κάτι από το έδαφος, από τον χώρο της Σαλαμίνας.

Κατασκευαστική δομή μικτής τεχνικής με γύψο, με χαρτί και με λάδι σε καμβά συγκροτεί γήινες επιφάνειες θερμών και ψυχρών τονικοτήτων, το έργο της Κωνσταντίνας Συλίκου για τη ναυμαχία της Σαλαμίνας.

Η Αντιγόνη Τέκα χαρτογραφεί με από ψηλά προοπτική, με αφαιρετική διαγραφή και με αυξομείωση επιπέδων την ξηρά και τη θάλασσα στη Σαλαμίνα.

Με μολύβι και με συμπληρωματικά υδροχρώματα η Αμαλία Φερεντίνου απεικονίζει την εκδοχή της για τη ναυμαχία της Σαλαμίνας, σε διαγώνια κινητική οργάνωση.

Χαρτογραφική είναι η αντίληψη της Μυρτιάς Χέλνερ στο έργο της με πενάκι για τη ναυμαχία. Οι μορφές των ερετών, τα ξύλινα καράβια και ο περίγυρός τους προβάλλουν σε μικροκλίμακα. Το ελάχιστο κόκκινο στα λουλούδια διασπά τη μονοχρωμία του μαύρου.

Η Κατερίνα Χορταριά διαμορφώνει δυναμικά εξπρεσιονιστική γραφή, η οποία βασίζεται και σε ρευστά χρώματα, για να μεταδώσει τον ίδιο τον πυρετό της ναυμαχίας.

Τον προαιώνιο μύθο της άνισης αλλά νικηφόρας πάλης του γεμάτου πάθος ανίσχυρου απέναντι στον παθητικό ισχυρό, του δικαίου εναντίον του αδίκου, του Δαβίδ κατά του Γολιάθ, ανακαλεί η Ιωάννα Χριστάκου στη σύνθεσή της με υδροχρώματα σε χειροποίητο χαρτί για τη ναυμαχία της Σαλαμίνας.

Υποκειμενικές και τολμηρές, σε μικρότερο ή σε μεγαλύτερο βαθμό, οι εικαστικές πραγματώσεις των καλλιτεχνών της συγκεκριμένης ψηφιακής έκθεσης συνιστούν αναμέτρηση με το πάντα επίκαιρο, ίσως πιο δραματικά στον καιρό μας, ιστορικό γεγονός της ναυμαχίας της Σαλαμίνας.

Δημήτρης Παυλόπουλος
Αναπληρωτής Καθηγητής Ιστορίας της Τέχνης
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ